

Minska el-räkningen med 15 % och minska utsläppen

En stor del av elen som vi betalar för är el som vi inte behöver. De flesta apparater i bostäder och på våra arbetsplatser drar ström även när de inte används. Det heter att de är i standby läge eller att de står i givakt i väntan på att vi skall starta dem när det passar oss.

Internationella studier visar att standby elen motsvarar ca 15 % av hushållens el-användning och betydligt mer av el-användningen på arbetsplatser. En halvering av hushållens standby förluster i Sverige skulle motsvara ca 10 000 villors årliga el-användning eller tusentals ton i minskade koldioxidutsläpp.

Förutom att apparater drar ström när de är i standby läge, utgör de även en brandrisk. En annan nackdel med elektronik som är i ständigt standby läget är att elektronikens livslängd minskar.

Slå av standby-knappen och minska utsläppen

Den största delen av elen kommer från kärnkraft och vattenkraft. Men en del el importeras också i form av smutsig kolkraft som påverkar den globala uppvärmningen genom sitt utsläpp av koldioxid. Den el vi sparar här räknas som importerad smutsig el. Resonemanget är att el som vi egentligen hade kunnat spara, skulle inte behöva importeras. Färre datorer, dvd-spelare och annan elektronik som står på i viloläge skulle därmed minska utsläppen med flera tusen ton varje år. Standby har en direkt koppling till klimathotet.

Apparater som står i standby-läge* läcker energi utan att det syns. I ett svenskt hushåll kan standby förlusterna uppgå till 500 kWh – 1000 kWh per år beroende på hur mycket elektronik man har hemma. 500 - 1000 kWh kostar nästan lika mycket i kronor beroende på hushållens el-avtal.

I hemmet har vi många apparater som drar ström i onödan, TV, musikanläggningar, DVD, satellitboxar spelkonsoler, laddare, halogenlampor, datorer, skrivare, högtalare, datorskärmar, mm. I princip allt som har en transformator läcker energi. Tyvärr är halogenlampornas transformator ibland inbyggda i lampfoten och syns därför inte – men det känns att de läcker energi eftersom lampfoten är varm.

På arbetsplatsen har vi förutom datorer och dataskärmar en hel del utrustning som är i standby läge och som vi inte tänker på att stänga av. Exempelvis är höj- och sänkbara bord på våra arbetsplatser mycket populära. De flesta är eldrivna och är därför i ständig standby. Telefonladdare och laddare till handdatorer är anslutna till nätet även när vi är på möten och resor. När datorn är släckt så lyser lampan på datorskärmen för hur många kommer ihåg att stänga av den? och samma sak gäller högtalare till datorn, skrivare mm. Behöver kaffemaskinen vara igång dygnet runt?

* Standby betyder att apparaterna är i vänt-läge och är varma tills du börjar använda dem igen. Till exempel när du stänger av TV:n med fjärrkontrollen eller när datorns skärm har släckts av sig själv.

Det bekväma sättet att stoppa standby förlusterna

På marknaden finns nu produkter som stoppar standby förluster automatiskt. Dessa styrs på olika sätt beroende på behov: Teve elektronik stängs via fjärrkontrollenheten, datorn stängs av automatiskt och kopieringsmaskinen när ingen kopierat den senaste timman osv. Enkelt och bekvämt men framförallt energisparande.

En annan fördel hos vissa av dessa produkter är att de skyddar dyrbar elektronisk utrustning eller information när det åskar eller när det är överspänningar i ledningarna.

En del produkter är enkla och ser ut som en vanlig grendosa. Dessa bygger på Master-Slave principen, det vill säga teven eller datorn måste ständigt vara i standby läge. De billigaste varianterna drar ganska mycket i egenström, ca 3-8 Watt plus den energi som datorn eller teven drar i standby läge. Därför är det bra att man inte tittar på inköpspriset utan på energibesparingen under viss livslängd.

När det gäller att skydda dyrbar elektronik, är det värt att satsa lite mera pengar på de dyrare produkterna med säker drift. Exempelvis finns det mer avancerade produkter som är mer flexibla. En sådan standby stoppare kopplas till vilket grenuttag som helst. För teve standby stopparen kopplas till grenuttaget till vilket man sedan kopplar all utrustning som man inte vill ha i standby läge. När man stänger av teven bekvämt från soffan med fjärrkontrollen, stängs strömmen till alla andra apparater fullständigt av. Alla apparater sätts igång igen genom fjärrkontrollen. Denna typ av standby stoppare drar ytterst lite ström i standby läge, ca 0,1 Watt.

På arbetsplatserna har vi många dolda energitjuvar. Kaffemaskiner på arbetsplatser och i offentliga miljöer kan stängas av automatiskt med hjälp av standby stoppande apparater som styrs med rörelsekänslig elektronik. Har man inte varit i närheten av kaffeautomaten en viss tid, stängs den av automatiskt i stället för att värma vatten dygnet runt. En kopieringsmaskin drar ca 300 kilowattimmar i standby läge på ett år helt i **onödan**. Begrunda hur många tusen kilowattimmar som skulle kunna sparas om all el som vi betalar för i onödan halverades eller eliminerades helt?

Försäkringsbolagen betalar pengar i onödan

Försäkringsbolagen skulle spara betydande belopp om de uppmuntrade sina kunder att stänga av elektroniken i hemmet och på arbetsplatserna. Eftersom vi människor är ett bekvämt släkte, borde vi informeras om möjligheterna att minska standby förlusterna och skydda våra apparater. Eller varför inte dela ut standby produkter gratis. Det är billigare än att betala för skadad elektronik.

Forskning pågår

Energimyndigheten har genomfört en undersökning bland 400 hushåll för att ta reda på hur mycket el de förbrukar. Rapporten från dessa mätningar kan laddas ner från Energimyndighetens hemsida, följ länken http://www.energimyndigheten.se/Global/Energifakta/F%C3%B6rb%C3%A4ttring%20energistatistik/Festis/Final_report.pdf

Liknande studier som har genomförts inom EU pekar på att det går att spara motsvarande tiotals terawattimmar, TWh, om standby-förlusterna halverades. I Sverige är motsvarande siffra 1,5 TWh eller 1,5 gånger Sveriges vindkraftspark.

Det handlar alltså om mycket stor energislöseri genom att vi är bekväma och inte stänger av alla apparater vi har hemma. Samtidigt är det förståeligt. I takt med att antalet apparater i våra hem ökar, skulle vi lägga ner mycket tid på att stänga av alla apparater med knappen och sedan sätta på dem igen. Förresten – var finns knappen? Många moderna apparater saknar en avstängningsknapp.

Författare: Diana Avasoo, Energikonsult, WSP Environmental